

Elin Terpstra

Master scriptie

Begeleider: Warda Nejjari

Tweede lezer: Saskia van

Putten 10 maart 2023

Het voordeel van een Marokkaans-Nederlands accent voor
Marokkaans-Nederlandse vrouwen: Nederlandse luisteraars en hun
evaluaties van vrouwelijke sprekers met Marokkaans-Nederlandse en
Standaardnederlandse accenten in hoge en lage sociale functies

The benefit of a Moroccan-Dutch accent for Moroccan-Dutch women:
Dutch listeners and their evaluations of female speakers of Moroccan-
Dutch and Standard Dutch in high and low social positions

Samenvatting

Middels sprekerevaluaties kan het algemene patroon waarmee op een bevolkingsgroep wordt gereageerd gedeeltelijk inzichtelijk worden gemaakt. Het huidige onderzoek richt zich, voor zo ver bekend, voor het eerst op het effect van een vrouwelijke stem met een Standaardnederlands accent in vergelijking met een Marokkaans-Nederlands accent en een hoge of lage sociale functie op sprekerevaluaties. De dimensies Dynamiek, de Oprechtheid, de Bekwaamheid en de Status van de spreker werden in de evaluaties uitgevraagd. In een matched-guise experiment met een tussenproefpersoonontwerp werden 121 luisteraars verdeeld over 4 condities. Ze luisterden naar dezelfde vrouwelijke spreker die een Marokkaans-Nederlands of Standaardnederlands accent sprak en een hoge of lage sociale functie bekleedde. Resultaten toonden aan dat er geen significante verschillen waren in evaluaties per sociale functie. Verder waren luisteraars significant positiever over sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent als het gaat om Dynamiek, Oprechtheid en Status in vergelijking met een Standaardnederlands accent. Deze resultaten suggereren dat de sociale functie van de spreker geen effect heeft op sprekerevaluaties en dat het spreken van het Marokkaans-Nederlandse etnolect voor Marokkaans-Nederlandse vrouwen een positief effect op sprekerevaluaties heeft. Toekomstig onderzoek zou verder in moeten gaan op het definiëren van de verschillende etnolecten die in Nederland worden gesproken, het vergemakkelijken van het creëren van representatieve stimuli en het analyseren van de vergelijking tussen mannelijke en vrouwelijke sprekers van etnolecten.

Inleiding

Marokkaanse Nederlanders zijn een etnische minderheid in Nederland. Over het algemeen worden personen uit minderheidsgroepen vaker gediscrimineerd in een maatschappij dan personen die niet tot een minderheid behoren (zie bijvoorbeeld Akkermans & Kloosterman, 2022; Hacker, 1951). Mensen uit minderheidsgroepen worden bijvoorbeeld anders of zelfs oneerlijk behandeld door de rest van de maatschappij om hun etnische herkomst of andere karakteristieken gedeeld met anderen uit de minderheidsgroep (Hacker, 1951). Uit onderzoek blijkt dat ook geslacht een rol speelt in de vorm en mate van discriminatie naar minderheden: er is bijvoorbeeld een verschil tussen hoe Marokkaans-Nederlandse mannen en vrouwen worden behandeld in de Nederlandse maatschappij (zie bijvoorbeeld Derous et al., 2015). Onderzoek door Derous et al. (2015) over de manier waarop ervaren personeelsswerwers onderscheid maken bij cv-screening toonde aan dat Marokkaans-Nederlandse vrouwen minder negatief werden beoordeeld dan Marokkaans-Nederlandse mannen. In het onderzoek werd hiervoor als mogelijke verklaring gegeven dat Marokkaans-Nederlandse mannen als vijandiger worden gestereotypeerd, terwijl Marokkaans-Nederlandse vrouwen meer als onderdanig worden gezien (Derous et al., 2015). Volgens Derous et al. (2015) heeft deze stereotypering een verband met de manier waarop mensen worden behandeld.

Naast cv-screening onderzoek, kan de manier waarop een groep mensen wordt gezien en behandeld in een maatschappij bijvoorbeeld worden onderzocht met behulp van sprekerevaluaties op basis van accent. Het accent van een spreker is een duidelijk herkenningspunt voor luisteraars om de spreker in een bevolkingsgroep in te delen, accenten worden namelijk vaak gedeeld door mensen die tot een bevolkingsgroep behoren met eenzelfde regionale of sociale herkomst (Doeleman & Van Hout, 1999). Bevolkingsgroepen worden bijvoorbeeld per regio op een bepaalde manier gestereotypeerd door anderen in dezelfde maatschappij en het horen van het accent van een groep kan bij de luisteraar het bijpassende stereotype beeld oproepen (Doeleman & Van Hout, 1999). Met sprekerevaluaties worden luisteraars gevraagd om audiofragmenten van een spreker met een bepaald accent te evalueren, zo kan het stereotype beeld van een groep mensen op een indirecte manier worden uitgevraagd en vervolgens worden geanalyseerd (Doeleman & Van Hout, 1999).

Ook de resultaten van het onderzoek met sprekerevaluaties van Grondelaers et al. (2015) tonen aan dat Marokkaanse Nederlanders soms anders worden behandeld. Grondelaers et al. (2015) onderzochten het Marokkaans-Nederlandse accent en lieten zien dat sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent negatiever worden beoordeeld op Aantrekkelijkheid en

Status dan sprekers met een regionaal Nederlands accent. En net zoals bij Marokkaans-Nederlandse mannen worden ook vrouwelijke sprekers op sommige vlakken negatiever beoordeeld (Grondelaers et al., 2019). Het onderzoek van Grondelaers et al. (2019) laat zien dat het van vrouwen minder wordt geaccepteerd om een duidelijk herkenbaar regionaal accent te hebben dan van mannen: vrouwelijke stemmen met een Randstedelijk accent worden als minder superieur geëvalueerd wanneer ze van de norm afwijken door met een sterk accent te spreken dan wanneer mannen met hetzelfde accent dit doen (Grondelaers et al., 2019). Verder is uit onderzoek van Grondelaers en Van Hout (2010) gebleken dat de sociale functie van een spreker invloed kan hebben op sprekerevaluaties. Grondelaers en Van Hout (2010) observeerden dat docenten met een Standaardnederlands accent negatiever worden beoordeeld dan sprekers zonder docentfunctie met datzelfde accent. De resultaten van deze onderzoeken lijken te suggereren dat het hebben van een bepaalde sociale functie, naast het geslacht en het hebben van een bepaald accent, een effect kan hebben op sprekerevaluaties.

Zoals hierboven genoemd is er onderzoek gedaan naar het effect van een Marokkaans-Nederlands accent en het effect van het vrouwelijke geslacht op sprekerevaluaties. Er ontbreekt onderzoek naar de combinatie van deze twee elementen en hun mogelijke effect op sprekerevaluaties: het is onbekend hoe de vrouwelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent in vergelijking met een Standaardnederlands accent wordt geëvalueerd. Het verschil in stereotypering wat tot uiting komt bij cv-screening, waarbij Marokkaans-Nederlandse vrouwen minder worden benadeeld dan Marokkaans-Nederlandse mannen, geeft aanleiding om te denken dat evaluaties van vrouwelijke sprekers van het Marokkaans-Nederlandse accent anders zullen zijn dan de evaluaties van mannelijke sprekers van het Marokkaans-Nederlandse accent uit het onderzoek van Grondelaers et al. (2015). Daarbij is het onbekend of de beklede sociale functie invloed heeft op sprekerevaluaties van vrouwelijke sprekers van het Marokkaans-Nederlandse accent. Een combinatie van deze drie elementen, Marokkaans-Nederlands accent, vrouwelijke spreker en sociale functie, is van belang om te kunnen onderzoeken welk effect de verschillende elementen samen hebben op sprekerevaluaties.

Het huidige onderzoek heeft als doel om met sprekerevaluaties de houding van Nederlandse luisteraars naar het Marokkaans-Nederlandse accent en het Standaardnederlandse accent bij vrouwen in kaart te brengen, bij een hoge en lage sociale functie. Het is een exploratieve studie, omdat deze combinatie van elementen nog niet eerder is onderzocht. De resultaten van dit onderzoek bieden inzicht in hoe Nederlanders reageren op

Marokkaans-Nederlandse vrouwen en of dit verschilt wanneer de spreker een bepaalde sociale functie heeft.

Dit onderzoek draagt bij aan het bestaande onderzoeksveld over de houding van Nederlandse luisteraars tegenover verschillende Nederlandse accenten, specifiek het Marokkaans-Nederlandse etnolect. Er wordt eerst ingegaan op accenten en wat accenten doen met luisteraars. Vervolgens wordt het concept etnolect besproken en wordt het Marokkaans-Nederlandse etnolect gedefinieerd. Daarna wordt, voor zover bekend, voor het eerst onderzocht hoe Nederlandse luisteraars reageren op een vrouwenstem met het Marokkaans-Nederlandse etnolect in een hoge of lage sociale functie.

Theoretisch kader

Accenten en sprekerevaluaties.

Nederland kent veel taalvariëteit: er worden vele verschillende accenten en dialecten gesproken (Bakker, 2011, zoals gelezen in: Stroop, 2022). Wanneer accenten worden geassocieerd met een regionale, etnische of sociale herkomst, dan worden ze vaak ook geassocieerd met de stereotype beelden die over de regionale, etnische en sociale herkomsten bestaan (Doeleman & Van Hout, 1999). Dit soort stereotypen zijn vergelijkbaar met de stereotypen van Marokkaans-Nederlandse mannen als vijandiger en Marokkaans-Nederlandse vrouwen als onderdaniger (Derous et al., 2015). Het accent van de spreker roept de stereotypen bij de luisteraars op, die deze stereotypen vervolgens projecteren op de spreker (Doeleman & Van Hout, 1999). De opgeroepen en geprojecteerde stereotypen zijn bijvoorbeeld te observeren in sprekerevaluaties (Doeleman & Van Hout, 1999).

Onderzoek op het gebied van sprekerevaluaties kan dus inzicht geven over de stereotype beeldvorming die mensen hebben over verschillende groepen mensen en ook over de algemene patronen waarmee deze groepen mensen worden behandeld. Daarbij laat onderzoek zien dat stereotypen en algemene patronen kunnen veranderen (zie bijvoorbeeld: Grondelaers et al., 2015 en Grondelaers & Van Gent, 2019). Om deze veranderingen in kaart te kunnen brengen is het van belang dat er onderzoek wordt gedaan naar de evaluaties van bevolkingsgroepen.

Het verschilt per onderzoek wat voor dimensies worden geoperationaliseerd in sprekerevaluaties omdat deze evaluaties situationeel gebonden zijn (zie bijvoorbeeld Hahm & Park, 2020; Hendriks et al., 2021). Hahm en Park (2020) gebruikten bijvoorbeeld bij hun

onderzoek met sprekerevaluaties van de kwaliteiten van managers om speeches te geven, waarbij hun eigen werknemers de luisteraars waren, de dimensies Welbespraaktheid, Oprechtheid, Helderheid, Meeslependheid en het Vertrouwen in de leider. Dit zijn voorbeelden van dimensies die het mogelijk maken om luisteraars te vragen hoe zij de professionele kwaliteiten van de spreker om speeches te geven evalueren.

Onderzoek heeft laten zien dat er inderdaad een effect is van een accent op evaluaties van de spreker door luisteraars: een spreker wordt positiever of negatiever beoordeeld, afhankelijk van hun accent, waarbij vaak het Standaardnederlandse accent positiever wordt beoordeeld dan een regionaal accent (zie bijvoorbeeld: Grondelaers et al., 2010; Grondelaers & Van Hout, 2010; Hendriks & Van Meurs, 2022a; Pinget et al., 2014). Verder heeft onderzoek laten zien dat het effect afhankelijk kan zijn van de functie van de spreker, het geslacht van de spreker en de herkomst van de luisteraars (Grondelaers & Van Hout, 2010; Grondelaers et al., 2019; Pinget et al., 2014; Van de Velde & Pinget, 2013). Het verschilt dus per spreker, diens functie en de herkomst van de luisteraars wat voor associaties een accent bij luisteraars oproept, hoe luisteraars op een accent reageren en hoe luisteraars deze evalueren.

Pinget et al. (2014; zie ook: Van de Velde & Pinget, 2013) onderzochten bijvoorbeeld met sprekerevaluaties hoe Nederlandse luisteraars uit verschillende regio's sprekers evalueren met verschillende Nederlandse regionale accenten (Pinget et al., 2014). Een opvallende vondst van Pinget et al. (2014) was dat Zuid-Nederlandse luisteraars accenten uit hun eigen regio als mooier en meer standaard beschouwen dan andere luisteraars dat doen met accenten uit hun eigen regio. Deze resultaten lijken te suggereren dat sommige luisteraars het accent uit hun regio meer waarderen dan andere, het is dus belangrijk rekening te houden met het accent waarmee de luisteraar spreekt bij het onderzoeken van sprekerevaluaties.

Uit onderzoek met sprekerevaluaties is gebleken dat het implementeren van een standaardtaal, het Standaardnederlands, succesvol is geweest: bijvoorbeeld Pinget et al. (2014) zagen dat alle luisteraars de Nederlandse uitspraak norm in de Randstad plaatsen. Dit betekent dat het Randstedelijke accent als Standaardnederlands wordt gezien. Verder vonden Pinget et al. (2014) en Hendriks en Van Meurs (2022a) dat over het algemeen de luisteraars regionale accenten negatiever beoordeelden dan het Standaardnederlands. Auer (2011: 486) omschrijft drie kenmerken van een standaardtaal: het is een breed gedeelde taal die regionaal niet verschilt, de taal heeft prestige en aanzien en wordt gesproken in formele situaties en de taal heeft systematische regels die de sprekers volgen, wanneer een spreker de regels van de standaardtaal niet volgt wordt deze hierop afgerekend. Lippi-Green (1994) omschrijft het negatiever evalueren of behandelen van sprekers die de regels van de standaardtaal niet

volgen als accent discriminatie. Het zou kunnen worden omschreven als het tot uiting komen van de associaties en stereotypen van mensen uit de Randstad en mensen die de standaardtaal beheersen in vergelijking met mensen buiten de Randstad en mensen die de standaardtaal niet beheersen.

Het onderzoek van Grondelaers en Van Hout (2010) richtte zich ook op hoe luisteraars sprekers met verschillende Nederlandse accenten evalueren, maar hierbij werd ook de functie van de spreker in het experiment meegenomen. Grondelaers en Van Hout (2010) onderzochten of docenten, die volgens de onderzoekers als zogenaamde deurwachters van Standaardnederlands worden gezien, anders worden geëvalueerd op hun accent dan mensen die geen docent zijn. De dimensies die Grondelaers en Van Hout (2010) onderzochten waren Status, Bekwaamheid en Integriteit. Opvallend aan het onderzoek was dat op het vlak van Status en Bekwaamheid Zuid- en Noord-Nederlandse docenten minder negatief worden beoordeeld dan Zuid- en Noord-Nederlandse sprekers zonder docenten functie, terwijl Randstedelijke docenten negatiever worden beoordeeld dan Randstedelijke sprekers zonder docenten functie (Grondelaers & Van Hout, 2010). Dit kan mogelijk verklaard worden door de hoge verwachtingen die men van het Randstedelijk accent heeft als het Standaardnederlands, waardoor docenten, als deurwachters van het Standaardnederlands, met een dergelijk accent strenger worden beoordeeld. De resultaten van het onderzoek van Grondelaers en Van Hout (2010) laten zien dat de functie van de spreker, in combinatie met het accent, effect heeft op sprekerevaluaties van de luisteraars.

Grondelaers et al. (2019) deden ook onderzoek naar sprekerevaluaties van verschillende Nederlandse accenten en accentsterktes en betrokken daarbij ook het geslacht van de spreker. Accentsterkte doelt op de mindere of meerdere mate van herkenbaarheid van niet-Standaardnederlandse accenten. Een sterk accent lijkt in mindere mate op de norm van de standaardtaal. Een licht accent lijkt meer op de standaardtaal, maar is wel herkenbaar als niet-Standaardnederlands accent. Een opvallend resultaat van het onderzoek was dat vrouwelijke stemmen met een Randstedelijk accent als minder superieur worden geëvalueerd wanneer ze van de norm afwijken door een sterker accent op te zetten dan wanneer mannen met hetzelfde accent dit doen (Grondelaers et al., 2019). Daarentegen worden de vrouwen als dynamischer geëvalueerd dan de mannen wanneer ze van de norm afwijken (Grondelaers et al., 2019). Deze resultaten lijken te suggereren dat het geslacht van de spreker effect heeft op de sprekerevaluaties van de luisteraars.

Verder hebben Grondelaers et al. (2019) aangetoond dat tegenwoordig de licht, maar toch herkenbare, regionale accenten geen verschillend effect meer hebben op

sprekerevaluaties, het effect van regionale accenten is pas meetbaar wanneer het gaat om sterke en makkelijk herkenbare accenten. De onderzoekers concluderen hiermee dat regionale accenten meer aanzien, of prestige, hebben dan ze voorheen hadden (Grondelaers et al., 2019). Een fenomeen dat door Grondelaers en Van Hout (2011) als verrijking van de standaardtaal wordt omschreven. Wellicht dat de resultaten impliceren dat het onderzoeken van sprekerevaluaties van regionale accenten minder belangrijk is geworden, omdat het verschil voor luisteraars tussen lichte regionale accenten en de standaardtaal minimaal is geworden. En wellicht dat er nu meer belang ligt bij het onderzoeken van evaluaties van etnolecten, een tot nu toe nog onderbelichte groep accenten die steeds meer aandacht krijgen in Nederland (zie bijvoorbeeld: Grondelaers & Van Gent, 2019).

Het etnolect Marokkaans-Nederlands

Naast (regionale) accenten en dialecten behoren ook etnolecten tot de Nederlandse taalvariëteit. Etnolecten zijn manieren van spreken die worden gedeeld door groepen migranten met dezelfde etnische herkomst (Muysken, 2013). Etnolecten worden met name toegeschreven aan mensen die tweede of derde generatie migranten zijn (Van Krieken, 2005). De eerste generatie migranten zijn minder zeker in hun spraak van de nieuwe taal, waardoor ze minder systematisch zijn in hun uitspraak dan tweede en derde generatie migranten en vaker verschillende klanken uitproberen bij het uitspreken van een woord (El-Aissati et al., 2005). De tweede (en soms derde) generatie migranten worden vaak tweetalig opgevoed: thuis leren ze de moedertaal en wanneer ze naar school gaan leren ze de standaardtaal (El-Aissati et al., 2005). De moedertaal is vaak herkenbaar in de manier waarop deze groepen de standaardtaal spreken (Van Krieken, 2005). Op die manier ontstaat er een herkenbaar accent dat wordt gedeeld door mensen met eenzelfde etnische herkomst.

Marokkaans-Nederlands is een voorbeeld van een etnolect in Nederland dat door een groep van ongeveer 400 duizend mensen wordt gesproken (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023). Ook al hebben niet alle Marokkanen dezelfde moedertaal, veelal ofwel Marokkaans-Arabisch ofwel Berbers, de invloed van de beide talen op het Nederlands is vergelijkbaar (El-Aissati et al., 2005). Volgens El-Aissati et al. (2005) is dit te wijten aan de invloed die het Berbers heeft gehad op het Arabisch dat in Marokko wordt gesproken, waardoor die twee talen qua klanksysteem op elkaar lijken. Fonologisch is het Marokkaans-Nederlands bijvoorbeeld te herkennen aan een rollende 'r' en een vergroting van de 'z'-klank (Nortier & Dorleijn, 2008).

Moroccan flavored Dutch (MFD) lijkt op het Marokkaans-Nederlands en wordt ook gesproken door Marokkaanse Nederlanders (Nortier & Dorleijn, 2008). Het is een soort etnolect dat niet alleen wordt gesproken door één specifieke etnische groep, maar ook door allerlei mensen met andere etnische herkomsten (Nortier & Dorleijn, 2008). MFD onderscheidt zich met name van het Marokkaans-Nederlandse accent doordat het ook wordt gesproken door niet-Marokkaanse Nederlanders die van nature eigenlijk een ander accent spreken (Nortier & Dorleijn, 2008). Nortier en Dorleijn (2008) schrijven dat deze niet-Marokkaanse Nederlanders elementen van MFD ‘aan’ en ‘uit’ kunnen zetten, zoals de rollende ‘r’ en de vergroting van de ‘z’-klank, iets waar Marokkaanse Nederlanders meer moeite mee hebben. Nortier en Dorleijn (2008) hebben onderzoek gedaan naar dit fenomeen. Ze schrijven dat MFD met name wordt gesproken door jongeren van middelbare schoolleeftijd onderling, waarbij het spreken met MFD voor jongens als stoer of ‘cool’ wordt gezien en voor meiden vooral leuk is (Nortier & Dorleijn, 2008). Dit lijkt te suggereren dat het spreken met MFD kan zorgen voor een bepaald imago bij jongeren onder elkaar.

Grondelaers et al. (2015) richtten zich op volwassenen en wat hun attitudes zijn naar het Marokkaans-Nederlands. Ze onderzochten de vraag of Marokkaans-Nederlands genoeg aanzien heeft om als een Standaardnederlands gezien te worden op de manier dat Limburgs-Nederlands genoeg aanzien heeft om als een Standaardnederlands gezien te worden (Grondelaers et al., 2015). De dimensies die ze uitvroegen bij de luisteraars zijn evaluaties van accenten op basis van de Status, Dynamiek, Persoonlijke Integriteit, Solidariteit en Accent norm. Met deze dimensies konden de onderzoekers de manier waarop de luisteraars de sprekers en hun etnolect benaderen in kaart brengen (Grondelaers et al., 2015). Tegelijkertijd onderzochten ze met deze dimensies in hoeverre de luisteraars aanzien, ook wel prestige, aan het accent toewijdden, omdat ze daaruit konden concluderen of Marokkaans-Nederlands als een variant van Standaardnederlands wordt gezien (Grondelaers et al., 2015).

In tegenstelling tot Nortier en Dorleijn (2008), die zich richtten op jongeren en op het MFD, vonden Grondelaers et al. (2015) met hun onderzoek met volwassen luisteraars een negatief effect van het Marokkaans-Nederlandse accent op sprekerevaluaties door de luisteraar, met name bij evaluaties op basis van Status. Grondelaers et al. (2015) concluderen dat Marokkaans-Nederlands niet als een Standaardnederlands wordt gezien: het etnolect heeft niet hetzelfde aanzien en prestige als regionale accenten. Het spreken met MFD zou bij jongeren een positief effect kunnen hebben op het imago, terwijl het Marokkaans-Nederlandse accent bij volwassenen juist een negatief effect op het imago lijkt te hebben.

Het negatieve effect bij volwassenen kan wellicht worden verklaard door het negatieve daglicht waarin Marokkaanse Nederlanders stonden in de media sinds Pim Fortuyn als politiek leider luid en openlijk islam veroordeelde (Nortier & Dorleijn, 2008). Ongeveer 94% van Marokkaanse Nederlanders beschouwt zichzelf als moslim (Huijnk, 2018), waardoor Fortuyn indirect ook Marokkaanse Nederlanders in een negatief daglicht zette. Ook de aanslag van 11 september 2001 en de daaropvolgende groei van islamofobie in de hele westerse maatschappij droeg bij aan het negatieve imago (Nortier & Dorleijn, 2008). De moord op de islamkritische Theo van Gogh in 2004 door een Marokkaanse Nederlander vertekende het beeld van de Marokkaanse Nederlanders nog sterker (Grondelaers et al., 2015; Nortier & Dorleijn, 2008).

Recentere onderzoek laat andere attitudes zien van Nederlandse luisteraars jegens Marokkaanse Nederlanders. In 2019 deden Grondelaers en Van Gent een opvolgend onderzoek van het onderzoek van Grondelaers et al. (2015). Bij dit onderzoek gebruikten Grondelaers en Van Gent (2019) verschillende maten van accentsterkten. En ze voegden de variabelen Status en Bekwaamheid samen tot één variabele Superioriteit (Grondelaers & Van Gent, 2019). Het onderzoek toonde aan dat een spreker met een licht Marokkaans-Nederlands accent minder negatief werd geëvalueerd dan een spreker met een sterk Marokkaans-Nederlands accent (Grondelaers & Van Gent, 2019). Desondanks werd het Marokkaans-Nederlandse accent nog steeds negatiever beoordeeld op het vlak van Superioriteit vergeleken met Randstedelijk- en Limburgs-Nederlandse accenten (Grondelaers & Van Gent, 2019).

Aan het einde van de enquête moesten de respondenten invullen welke baan ze dachten dat de sprekers zich voor hadden aangemeld (Grondelaers & Van Gent, 2019). Op deze manier poogden de onderzoekers het stereotype van de luisteraars bij de dimensie Dynamiek ook op een expliciete manier uit te vragen (Grondelaers & Van Gent, 2019). Bij sprekers met een Randstad accent dachten respondenten met name dat deze zich aanmeldden voor hoge sociale functie (Grondelaers & Van Gent, 2019). Bij sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent namen respondenten meer aan dat deze zich aanmeldden voor lage sociale functies (Grondelaers & Van Gent, 2019). Deze resultaten lijken te suggereren dat Nederlandse luisteraars het stereotype beeld hebben dat sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent in lage sociale functies werken.

Een verschil tussen de resultaten van Grondelaers en Van Gent (2019) en de resultaten van Grondelaers et al. (2015) waren sprekerevaluaties op het vlak van Dynamiek: het Marokkaans-Nederlandse accent werd bij Grondelaers en Van Gent (2019) als dynamischer geëvalueerd dan de Randstedelijk- en Limburgs-Nederlandse accenten (Grondelaers & Van

Gent, 2019). Echter schreven de onderzoekers over de complexiteit van de dimensie Dynamiek en hoe deze verschillen in resultaten mogelijk gedeeltelijk toegeschreven konden worden aan het verschil in de manier waarop Dynamiek gemeten werd in de twee onderzoeken (Grondelaers & Van Gent, 2019).

Grondelaers en Van Gent (2019) vermoedden dat de verandering in attitude bij de dimensie Dynamiek in verband ligt met de groeiende aanwezigheid en waardering van het Marokkaans-Nederlandse accent in de Nederlandse populaire cultuur (zie ook: Muysken, 2016). Onder popcultuur wordt onder andere tv, film en muziek verstaan. In 2022 werd bijvoorbeeld het tv-programma ‘Poldermocro’s’ uitgezonden, waarin zes Marokkaans-Nederlandse jongeren op reis naar Marokko gingen. Verder zijn er verschillende BN’ers (Bekende Nederlanders) met een Marokkaanse herkomst, bijvoorbeeld Ali B en Soundos El Ahmadi. Deze groei toont aan dat de houding naar Marokkaanse Nederlanders positief aan het veranderen is, met name in de popcultuur. De houding van de volwassenen begint meer op de houding van de jongeren op middelbare scholen te lijken zoals die door Nortier en Dorleijn (2008) werd omschreven, namelijk dat elementen van het Marokkaans-Nederlands de spreker ‘cool’ laten lijken. Aan de andere kant laat de negatievere beoordeling op het vlak van Superioriteit zien dat Nederlandse luisteraars Nederlanders met een Marokkaans-Nederlands accent minder superioriteit toeschrijven.

Het huidige onderzoek

Buiten de besproken onderzoeken zijn er, voor zover bekend, de afgelopen 10 jaar weinig onderzoeken geweest naar het Nederlands en haar verschillende accenten. Bij bestaand onderzoek in het veld van sprekerevaluaties is vaak de vrouwelijke stem achterwege gelaten in het onderzoek (Grondelaers et al., 2019; zie bijvoorbeeld: Grondelaers & Van Hout, 2010; Grondelaers et al., 2015; Grondelaers & Van Gent, 2019; Pinget et al., 2014; Van de Velde & Pinget, 2013). De meeste onderzoeken richten zich enkel op de mannelijke stem (Grondelaers & Van Hout, 2010; Grondelaers et al., 2015; Grondelaers & Van Gent, 2019). Wellicht omdat het onderzoek voor de onderzoekers hierdoor makkelijker uit te voeren is. Het is namelijk voor een onderzoek met een vergelijking tussen mannelijke en vrouwelijke sprekers nodig om de verbal-guise techniek te gebruiken, terwijl onderzoek met de matched-guise techniek makkelijker te analyseren is. Verbal-guise gaat om audiofragmenten met verschillende sprekers die hun eigen accent inspreken en matched-guise gaat om audiofragmenten met dezelfde spreker die verschillende accenten spreekt (Nejjari et al., 2019). Bij de matched-guise techniek zijn de gevonden resultaten grotendeels te wijten aan het verschil in accent en

niet aan een verschil in spreker, bij de verbal-guise techniek moet er in een grotere mate rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de gevonden resultaten te wijten zijn aan het verschil in spreker (Nejjari et al., 2019). Er zijn echter verschillende maatregelen die onderzoekers kunnen nemen om met verschillende sprekers toch een kwalitatief goed onderzoek uit te voeren.

Pinget et al. (2014) geven als reden voor de afwezigheid van de vrouwelijke stem in hun onderzoek dat het lastig is om kwalitatief goede audiofragmenten te vinden. Zij gebruikten audiofragmenten uit het Vlaams-Nederlands Leerkrachtencorpus en schreven dat de groep jonge mannen wat betreft leeftijd de meest homogene groep waren in het corpus (Pinget et al., 2014). Het is van belang bij een verbal-guise onderzoek dat de audiofragmenten zo goed mogelijk met elkaar te vergelijken zijn om ervoor te zorgen dat de resultaten die het onderzoek oplevert te wijten zijn aan het verschil in accent in plaats van bijvoorbeeld stemklank (Nejjari et al., 2019). Daarnaast verwijzen Pinget et al. (2014) naar andere onderzoeken op basis van deze corpus, waarin bijna geen effecten werden gevonden op basis van gender. Dit was voor de onderzoekers reden genoeg om de vrouwelijke stem achterwege te laten in hun onderzoek.

Voor zover bekend is er nog geen onderzoek uitgevoerd naar sprekerevaluaties van Nederlandse accenten enkel gericht op de vrouwelijke stem. Er zijn wel onderzoeken die zich richten op de mannelijke en vrouwelijke stem samen (zie bijvoorbeeld Grondelaers et al., 2019). Zoals eerder beschreven vinden Grondelaers et al. (2019) in hun onderzoek wel degelijk verschil tussen de evaluatie van mannelijke en vrouwelijke stemmen, in tegenstelling tot de onderzoeken waar Pinget et al. (2014) naar verwijzen. De resultaten van Grondelaers et al. (2019) benadrukken het belang van het onderzoeken van de evaluaties van de vrouwelijke stem.

Daarbij bespreken Grondelaers et al. (2019) hoe vrouwen vaak vooropgaan in innovaties in spraak die tot dan toe nog buiten de norm van de standaardtaal vallen. Zo ook met de twee meest recentelijke innovaties van het Standaardnederlands schrijven Grondelaers et al. (2019): namelijk de verlaging van tweeklanken en het gebruik van 'hun' als onderwerp in een zin. Het feit dat vrouwen vooropgaan bij veranderingen (Pinget et al., 2014) benadrukt ook het belang van het onderzoeken van de effecten van vrouwelijke stemmen op evaluaties van luisteraars. Zo zouden ontwikkelingen en innovaties in kaart kunnen worden gebracht zoals Grondelaers en Van Gent (2019) dat deden met de ontwikkeling in sprekerevaluaties van het Marokkaans-Nederlandse accent en verandering in de mate van acceptatie van sprekers van het Marokkaans-Nederlandse accent.

Onderzoek naar de vrouwelijke stem en het Marokkaans-Nederlandse accent ontbreekt volledig. Zodoende is het onbekend of vrouwen die spreken met het Marokkaans-Nederlandse accent op een andere manier worden beoordeeld dan vrouwen die spreken met een ander Nederlands accent. Ook is het onbekend of er de afgelopen jaren een verandering in evaluaties kan worden herkend, dit zou met herhaald onderzoek, na het huidige onderzoek, wel in kaart kunnen worden gebracht. Kennis over een dergelijke ontwikkeling zou inzicht kunnen geven in de algemene patronen van de Nederlandse maatschappij, haar houding jegens vrouwelijke sprekers van het Marokkaans-Nederlandse accent en het stereotype die Nederlanders hebben van Marokkaans-Nederlandse vrouwen.

Verder zijn er tot nog toe weinig sprekerevaluatie onderzoeken die gericht werden op een vergelijking van hoge en lage sociale functies. Een onderzoek naar evaluaties van sprekers met een docentfunctie liet een tegenhangende functie achterwege (Grondelaers & Van Hout, 2010), terwijl dit wellicht voor interessante uitkomsten zou kunnen zorgen. Bij een ander onderzoek werd gebruik gemaakt van bepaalde sociale functies die de luisteraars aan sprekers moesten toeschrijven om het prestige van het gesproken accent te omschrijven (Grondelaers & Van Gent, 2019). Hiermee poogden de onderzoekers expliciet de dimensie Dynamiek uit te vragen (Grondelaers & Van Gent, 2019). Echter is deze methode niet te vergelijken met een onderzoek naar een mogelijk verschil in effect van een spreker met een bepaalde functie en een bepaald accent op sprekerevaluaties.

Verder ontbreekt er, voor zover bekend, onderzoek naar het verschil in effect van etnolecten bij hoge of lage sociale functies op sprekerevaluaties (zie bijvoorbeeld Grondelaers & Van Hout, 2010). Een groot gedeelte van de Nederlandse bevolking spreekt waarschijnlijk met een etnolect: eind 2022 had 26.3% van de Nederlandse bevolking een niet-Nederlandse herkomst (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Het onderzoeken van etnolecten en hoe deze worden geëvalueerd bij hoge en lage sociale functies zou interessante uitkomsten kunnen geven. Wellicht dat, mede door de stereotypen die passen bij de etnische herkomst van de spreker, bepaalde etnolecten binnen bepaalde sociale functies positiever of juist negatiever worden geëvalueerd, maar dit is nog weinig of niet onderzocht.

In het huidige onderzoek wordt gebruik gemaakt van de dimensies Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status. Middels de dimensie Dynamiek wordt onderzocht hoe luisteraars in het algemeen de stemkwaliteit van de spreker evalueren (Hendriks et al., 2021). De dimensies Oprechtheid en Bekwaamheid gaan over de competenties van de spreker om eerlijk te zijn en kwalitatief werk te leveren (Bayard et al., 2001; Hahm & Park, 2020). De dimensie Status gaat over de prestige en het aanzien dat de luisteraars aan de spreker

toekennen (Grondelaers et al., 2015). Met deze vier dimensies zullen in dit onderzoek via sprekerevaluaties de stereotypen die luisteraars hebben van bepaalde sprekers worden uitgevraagd.

Onderzoeksvraag

Het huidige onderzoek richt zich op het effect van een vrouwelijke stem met een Marokkaans-Nederlands accent in een hoge sociale functie in vergelijking met een lage sociale functie op sprekerevaluaties. De onderzoeksvraag aan de hand waarvan het onderzoek wordt uitgevoerd is als volgt: “Wat is het effect van een Marokkaans-Nederlands accent in vergelijking met een Standaardnederlands accent op sprekerevaluaties van vrouwen in een hogere sociale functie of een lagere sociale functie?”

Met dit onderzoek wordt gemeten of het spreken met een Marokkaans-Nederlands accent voor vrouwelijke sprekers een effect heeft op de manier waarop ze worden geëvalueerd door Nederlandse luisteraars. Daarbij wordt gemeten of dit effect anders is wanneer dezelfde spreker met een Standaardnederlands accent spreekt. Verder is de onderzoeker benieuwd of Nederlandse luisteraars bij sprekerevaluaties onderscheid maken wanneer de spreker een hoge en lage sociale functie heeft, namelijk een wethouderlijke functie of een schoonmaker functie. Zo wordt onderzocht of het spreken met een etnolect in bepaalde functies meer, minder of hetzelfde wordt gewaardeerd door luisteraars.

De mogelijke effecten van het etnolect, de vrouwelijke stem en de sociale functies zullen worden onderzocht door luisteraars de vier dimensies Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status in sprekerevaluaties in te laten vullen. Met deze dimensies kan het algemene patroon worden achterhaald waarmee Nederlandse luisteraars Marokkaans Nederlandse vrouwen in hoge en lage sociale posities benaderen. Dit onderzoek is een exploratieve studie en is, voor zover bekend, de eerste poging in het onderzoeken van de combinatie van de elementen Marokkaans-Nederlands accent, vrouwelijke spreker en sociale functie.

Methode

De methode waarmee het huidige onderzoek werd uitgevoerd wordt hier uiteengezet. Eerst wordt besproken welk materiaal werd gebruikt in dit onderzoek en hoe dit is gecreëerd. Vervolgens worden de luisteraars besproken die deelnamen aan dit onderzoek en wordt het onderzoeksontwerp uiteengezet. Daarna wordt ingegaan op de instrumentatie van de

verschillende dimensies, de procedure waarmee dit onderzoek is uitgevoerd en de statistische toetsing waarmee de resultaten zijn geanalyseerd.

Materiaal

Dit onderzoek had een filler audiofragment van een volwassen vrouwelijke spreker met een Standaardnederlands accent. Dit audiofragment werd geïntroduceerd met de volgende tekst: “Dit is een onderzoek naar professionele communicatie. U gaat nu luisteren naar een audiofragment. Geef na het luisteren van dit audiofragment aan in hoeverre u het eens bent de onderstaande stellingen.” Het accent van de spreker is in een pre-test door een professor bij de faculteit Communicatie- en Informatiewetenschap als Standaardnederlands beoordeeld.

De experimentele audiofragmenten waren van een vrouwelijke spreker met een Marokkaans-Nederlands accent of met een Standaardnederlands accent. De audiofragmenten waren voor dit onderzoek opgenomen door dezelfde spreker en in een pre-test door een doctor in taalkunde die expert is in het Marokkaans-Nederlandse accent en een professor bij de faculteit Communicatie- en Informatiewetenschap gecheckt. De spreker is een bekende van de onderzoeker, is een jongvolwassene, heeft een tweede generatie Marokkaanse herkomst en is opgegroeid in midden-Nederland. Voor het Marokkaans-Nederlandse accent sprak ze zoals ze zou spreken tegen mensen binnen de Marokkaanse gemeenschap, voor het Standaardnederlandse accent sprak ze met een minder rollende ‘r’ en een meer ontspannen mond dan ze normaal zou doen.

De onderzoeker had ook andere jongvolwassen sprekers gevraagd om audiofragmenten op te nemen. Eén spreker met een Marokkaanse herkomst sprak enkel Standaardnederlands. Zij kon geen Marokkaans-Nederlands accent opzetten. Het Marokkaans-Nederlandse accent van een andere spreker werd door de doctor in taalkunde in de pre-test niet als Marokkaans-Nederlands beoordeeld.

De tekst van de experimentele audiofragmenten was als volgt: “Ik wil iedereen graag bedanken voor alle felicitaties. Ik voelde me erg geliefd door alle cadeautjes en kaartjes die ik van jullie heb gekregen. Bedankt dat jullie de tijd hebben genomen om mij vandaag zo in het zonnetje te zetten. Ik ben benieuwd naar wat de komende jaren gaan brengen en ik ben dankbaar dat ik hier mag werken samen met jullie allemaal.” Deze tekst is opgesteld door de onderzoeker met als doel een simpele maar duidelijke inhoud te presenteren. De tekst is door expert een professor bij de faculteit Communicatie- en Informatiewetenschap nagelezen en goedgekeurd.

De teksten waarmee deze audiofragmenten werden geïntroduceerd was als volgt voor de hogere sociale functie: “U gaat nu luisteren naar een audiofragment van een wethouder in de gemeente Amersfoort. Geef na het luisteren van dit audiofragment aan in hoeverre u het eens bent de onderstaande stellingen.” Voor de lagere sociale functie was de introductietekst als volgt: “U gaat nu luisteren naar een audiofragment van een schoonmaker bij de gemeente Amersfoort. Geef na het luisteren van dit audiofragment aan in hoeverre u het eens bent de onderstaande stellingen.” Deze operationalisatie van de factor Sociale functie is in samenspraak met een professor bij de faculteit Communicatie- en Informatiewetenschap opgesteld.

Proefpersonen

Er deden 121 luisteraars aan het onderzoek mee (leeftijd: $M = 34.82$, $SD = 14.10$; range 18-86; 52.1% vrouw, 47.1% man, .8% anders; 45.5% HBO, 32.2% WO, 13.2% MBO, 4.1% HAVO, 3.3% VMBO, 1.7% VWO). Deze luisteraars hebben toestemming gegeven voor het gebruik van de antwoorden in dit onderzoek en de enquête volledig afgemaakt. 72.7% van de luisteraars spreekt thuis Nederlands, 23.1% spreekt thuis naast Nederlands ook een andere taal. 4.1% van de luisteraars spreekt thuis een andere taal dan Nederlands.

Bij de vraag met welk accent de luisteraars zelf spreken konden de deelnemers vrij invullen met welk accent ze dachten te spreken. Sommigen antwoordden daar met ‘Geen’, anderen met ‘Standaardnederlands’ of ‘ABN’. Verder spraken vijf luisteraars zelf met een Fries accent, drie met een Noord-Hollands accent en drie met een Twents accent. Ook waren er twee luisteraars met een Marokkaans-Nederlands accent en twee luisteraars met een Drents accent. Verder spraken 12 luisteraars met een accent die niet werd gedeeld door andere luisteraars. Alle antwoorden die leken op ‘Geen’, ‘Nederlands’ of ‘ABN’ zijn hergecodeerd tot ‘Standaardnederlands’. De andere antwoorden zijn hergecodeerd tot ‘Anders’. 77.7% van de luisteraars spreekt naar eigen zeggen met een Standaardnederlands accent, 22.3% spreekt met een ander accent.

Om de verdeling van de luisteraars over de verschillende condities te analyseren werd een variabele gecreëerd waarin elke conditie wordt vertegenwoordigd. De eenweg variantieanalyse liet geen significant verband zien tussen conditie en leeftijd ($F(3, 96) = 2.61$, $p = .056$) en tussen conditie en opleidingsniveau ($F(3, 117) = 1.16$, $p = .328$). Een Chi-square toets liet geen significant verband zien tussen conditie en gender ($\chi^2(6) = 5.84$, $p = .442$), tussen conditie en eigen spraak ($\chi^2(3) = 2.62$, $p = .454$) en tussen conditie en moedertaal ($\chi^2(6) = 5.33$, $p = .502$).

Onderzoeksontwerp

Dit onderzoek is een experimenteel onderzoek en heeft een tussenproefpersoonontwerp met een 2 x 2 design. De twee onafhankelijke variabelen zijn accent en functie, beide variabelen hebben twee niveaus, respectievelijk: Standaardnederlands – Marokkaans-Nederlands en hogere sociale functie – lagere sociale functie. Elke deelnemer luisterde naar een filler audiofragment en één experimenteel audio fragment. Vervolgens evalueerde de deelnemer beide fragmenten in een online enquête. Zie Tabel 1 voor de verdeling van n per conditie.

Tabel 1.

Per conditie n ($N = 121$).

Conditie	n
Marokkaans-Nederlands	
(1) Hoge sociale functie	31
(2) Lage sociale functie	28
Standaardnederlands	
(3) Hoge sociale functie	31
(4) Lage sociale functie	31

Instrumentatie

Voor dit onderzoek werden deelnemers online gevraagd een audiofragment te beluisteren en om vervolgens een vragenlijst in te vullen. De afhankelijke variabelen op basis waarvan evaluaties van de sprekers werden gedaan zijn Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status. De deelnemers werden eerst gevraagd of hun gegevens mochten worden gebruikt voor dit onderzoek. Vervolgens luisterden ze een filler audiofragment en een experimenteel audiofragment en vulden ze Likert schalen in over de afhankelijke variabelen van sprekerevaluaties en voor de herkenning van het accent. De vragenlijst eindigde met vragen over de demografische gegevens van de deelnemers, namelijk: leeftijd, gender, moedertaal en opleidingsniveau. Om na te kunnen gaan of het accent van de luisteraar invloed heeft op diens antwoorden, werd de luisteraar ook gevraagd om in te vullen met welk accent ze zelf spreken.

Om te meten hoe de luisteraars in het algemeen de manier van spreken en de klank van de stem van de spreker ervaren is de dimensie Dynamiek uitgevraagd in sprekerevaluaties. Dynamiek werd gemeten met drie 7-punts Likert schalen (1 = helemaal oneens, 7 = helemaal eens) (Hendriks & Van Meurs, 2022b). De schalen werden geïntroduceerd met “Deze persoon” en werden gevolgd door de items ‘klinkt natuurlijk, klinkt dynamisch en klinkt

levendig' ($\alpha=.79$). De gemiddelde scores van deze vragen werden samengenomen om de variabele 'Dynamiek' te analyseren.

Hoe de luisteraars de spreker evalueren op het gebied van de eerlijkheid werd met de dimensie Oprechtheid gemeten. Oprechtheid werd gemeten met vier 7-punts Likert schalen (1 = helemaal oneens, 7 = helemaal eens) (Hahm & Park, 2020). De schalen werden geïntroduceerd met "Deze persoon" en werden gevolgd door de items 'lijkt eerlijk, verbergt niks, bedriegt niet, spreekt vrijuit' ($\alpha=.84$). De gemiddelde scores van deze vragen werden samengenomen om de variabele 'Oprechtheid' te analyseren.

Om te meten hoe de luisteraars de kwaliteiten om goed werk te leveren inschatten van de spreker op basis van diens gesproken accent werd de dimensie Bekwaamheid meegenomen bij sprekerevaluaties. Bekwaamheid werd gemeten met vijf 7-punts Likert schalen (1 = helemaal oneens, 7 = helemaal eens) (gebaseerd op Bayard et al., 2001). De schalen werden geïntroduceerd met "Deze spreker" en werden gevolgd door de items 'klinkt betrouwbaar, klinkt intelligent, klinkt bekwaam, klinkt hardwerkend, klinkt goed opgeleid' ($\alpha=.87$). De gemiddelde scores van deze vragen werden samengenomen om de variabele 'Bekwaamheid' te analyseren.

Hoeveel aanzien de luisteraars de sprekers toeschrijven werd in sprekerevaluaties met de dimensie Status gemeten. Status werd gemeten met vier 7-punts Likert schalen (1 = helemaal oneens, 7 = helemaal eens) (gebaseerd op Hendriks et al., 2021). De schalen werden geïntroduceerd met "Deze spreker" en werden gevolgd door de items 'is gezaghebbend, is zelfverzekerd, is invloedrijk, heeft een krachtige stem' ($\alpha=.82$). De gemiddelde scores van deze vragen werden samengenomen om de variabele 'Status' te analyseren.

De manipulatiecheck bij de filler en experimentele audiofragmenten werd gedaan door de deelnemers te vragen welk accent ze hoorden in de opname. Ze konden kiezen uit Marokkaans-Nederlands, Surinaams-Nederlands, Standaardnederlands, Limburgs, Fries, Noord-Hollands en 'anders'.

Procedure

Deelnemers werden online gevraagd om mee te doen met het onderzoek via Facebook, Whatsapp en SurveySwap. De online enquête is afgenomen met het vragenlijstprogramma Qualtrics. De deelnemers gaven toestemming voor het gebruik van hun antwoorden voor ze deelnamen. De deelnemer luisterde een filler fragment van een vrouwelijke spreker van Standaardnederlands en beantwoorde daar een aantal vragen over. Evaluaties van deze filler golden als een maatstaf, waarmee evaluaties van de experimentele audiofragmenten konden

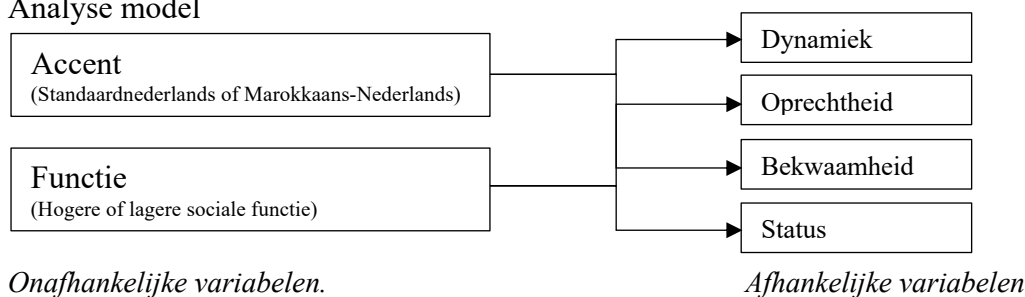
worden vergeleken. Bij het volgende fragment werd de spreker voor de deelnemer omschreven als een wethouder in de gemeente Amersfoort of als een schoonmaker bij de gemeente Amersfoort. Na het beluisteren van het audiofragment beantwoorde de deelnemer dezelfde vragen als bij het eerste fragment. Zie Bijlage 1 voor een kopie van de vragenlijst.

Statistische toetsing

De manipulatiecheck werd met een Chi-square getoetst. De variabelen Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status werden met een tweeweg variantie-analyse getoetst. Zie Figuur 1 voor het analyse model.

Figuur 1.

Analyse model

Resultaten

Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen wat het effect is van een vrouwelijke stem met een etnolect in vergelijking met een Standaardnederlands accent en een hoge of lage sociale functie op sprekerevaluaties. Eerst worden de manipulatiechecks beschreven, waarbij wordt nagegaan of de operationalisatie van de factoren goed werd herkend door de luisteraars. Vervolgens worden de verschillende dimensies geanalyseerd en worden de gevonden effecten uitgelegd.

Manipulatiecheck

Een van de twee onafhankelijke variabele, Accent, was geoperationaliseerd met twee condities, namelijk Standaardnederlands en Marokkaans-Nederlands. De eerste stap in de analyse was om na te gaan in hoeverre de accenten werden herkend door de deelnemers. Een Chi-square toets liet een significant verband zien tussen conditie en accent ($\chi^2 (3) = 20.29, p < .001$). Met name de luisteraars van het Marokkaans-Nederlandse accent (hoge sociale functie: 74.2%; lage sociale functie: 87.5%) herkenden het accent correct. Van de luisteraars van het

Standaardnederlandse accent (hoge sociale functie: 41.9%; lage sociale functie: 38.7%) herkenden een minderheid het accent correct. Zie Tabel 2 voor een overzicht van deze resultaten.

Dit staat in contrast met de herkenning van het accent van het geluidsfragment van de maatstaf. Hier liet een Chi-square toets geen significant verband zien tussen conditie en accent ($\chi^2(3) = 2.29, p = .515$). De meeste luisteraars in de verschillende condities (Marokkaans-Nederlands/hoog: 93.5%; Marokkaans-Nederlands/laag: 85.7%; Standaardnederlands/hoog: 80.6%; Standaardnederlands/laag: 87.1%) herkenden het accent correct. Zie Tabel 2 voor een overzicht van deze resultaten.

Tabel 2.

Waargenomen aantal en percentage voor resultaten manipulatiecheck per conditie en soort geluidsfragment.

Soort geluidsfragment	Experiment		Maatstaf	
	Correct	Incorrect	Correct	Incorrect
(1) Marokkaans-Nederlands/hoog ($n = 31$)				
Percentage	74.2%	25.8%	93.5%	6.5%
Waargenomen aantal	23	8	29	2
(2) Marokkaans-Nederlands/laag ($n = 28$)				
Percentage	85.7%	14.3%	85.7%	14.3%
Waargenomen aantal	24	4	24	4
(3) Standaardnederlands/hoog ($n = 31$)				
Percentage	41.9%	58.1%	80.6%	19.4%
Waargenomen aantal	13	18	25	6
(4) Standaardnederlands/laag ($n = 31$)				
Percentage	38.7%	61.3%	87.1%	12.9%
Waargenomen aantal	12	19	27	4
Totaal ($n = 121$)				
Percentage	59.5%	40.5%	86.8%	13.2%
Waargenomen aantal	72	49	105	16

Dynamiek

Om het effect van het accent en de sociale functie op de dimensie Dynamiek bij de sprekerevaluatie van de vrouwelijke spreker te meten werd een tweeweg variantie-analyse uitgevoerd. Uit de tweeweg variantie-analyse van Accent en Sociale Functie op Dynamiek Experiment bleek een significant hoofdeffect van Accent ($F(1, 116) = 10.91, p = .001$), er bleek geen significant hoofdeffect van Sociale Functie ($F(1, 116) = 2.63, p = .107$) en geen significant interactie-effect van Accent en Sociale Functie ($F(1, 116) < 1$). Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent ($M = 4.37; SD = 1.06$) werd als dynamischer beschouwd dan het fragment met het Standaardnederlandse accent ($M = 3.65; SD = 1.38$). Zie Tabel 3 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Dynamiek per Conditie.

Oprechtheid

Om het effect van het accent en de sociale functie op de dimensie Oprechtheid bij de sprekerevaluatie van de vrouwelijke spreker te meten werd een tweeweg variantie-analyse uitgevoerd. Uit de tweeweg variantie-analyse van Accent en Sociale Functie op Oprechtheid Experiment bleek een significant hoofdeffect van Accent ($F(1, 117) = 4.48, p = .037$), er bleek geen significant hoofdeffect van Sociale Functie ($F(1, 117) = 3.38, p = .068$) en geen significant interactie-effect van Accent en Sociale Functie ($F(1, 117) < 1$). Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent ($M = 5.10; SD = 1.04$) werd als oprechter beschouwd dan het fragment met het Standaardnederlandse accent ($M = 4.68; SD = 1.21$). Zie Tabel 3 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Oprechtheid per Conditie.

Bekwaamheid

Om het effect van het accent en de sociale functie op de dimensie Bekwaamheid bij de sprekerevaluatie van de vrouwelijke spreker te meten werd een tweeweg variantie-analyse uitgevoerd. Uit de tweeweg variantie-analyse van Accent en Sociale Functie op Bekwaamheid Experiment bleek geen significant hoofdeffect van Accent ($F(1, 116) < 1$), geen significant hoofdeffect van Sociale Functie ($F(1, 116) < 1$) en geen significant interactie-effect van Accent en Sociale Functie ($F(1, 116) < 1$). Zie Tabel 3 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Bekwaamheid per Conditie.

Status

Om het effect van het accent en de sociale functie op de dimensie Status bij de sprekerevaluatie van de vrouwelijke spreker te meten werd een tweeweg variantie-analyse

uitgevoerd. Uit de tweeweg variantie-analyse van Accent en Sociale Functie op Status Experiment bleek een significant hoofdeffect van Accent ($F(1, 117) = 11.08, p = .001$), er bleek geen significant hoofdeffect van Sociale Functie ($F(1, 117) < 1$) en geen significant interactie-effect van Accent en Sociale Functie ($F(1, 117) < 1$). Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent ($M = 3.89; SD = 1.04$) werd beschouwd als meer status hebbende dan het fragment met het Standaardnederlandse accent ($M = 3.23; SD = 1.14$). Zie Tabel 3 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Status per Conditie.

Tabel 3.

Gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status per Conditie (1 = laag, 7 = hoog).

Dimensie	Dynamiek			Oprechtheid			Bekwaamheid			Status		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>
Marokkaans-Nederlands												
(1) Hoge sociale functie	4.14	1.08	31	4.95	1.02	31	4.56	.94	31	3.86	1.02	31
(2) Lage sociale functie	4.63	.98	28	5.27	1.06	28	4.48	1.06	28	3.93	1.08	28
Totaal	4.37	1.06	59	5.10	1.04	59	4.52	.99	59	3.89	1.04	59
Standaardnederlands												
(3) Hoge sociale functie	3.53	1.44	30	4.54	1.15	30	4.31	1.24	30	3.24	1.24	31
(4) Lage sociale functie	3.76	1.33	31	4.90	1.18	31	4.46	1.03	31	3.21	1.05	31
Totaal	3.65	1.38	61	4.72	1.17	61	4.39	1.13	61	3.23	1.14	62
Totaal												
Hoge sociale functie	3.84	1.30	61	4.75	1.09	61	4.44	1.09	61	3.55	1.71	62
Lage sociale functie	4.18	1.25	59	5.07	1.13	59	4.47	1.03	59	3.55	1.11	59
Totaal	4.00	1.28	120	4.91	1.12	120	4.45	1.06	120	3.55	1.14	121

Fragment Standaardnederlands

In de manipulatiecheck kwam naar voren dat het Experiment fragment met het Standaardnederlands door veel deelnemers niet als Standaardnederlands werd herkend. Dit zou effect kunnen hebben op de resultaten, omdat de luisteraars het accent als een ander accent herkennen dan in de opzet van het onderzoek was bedoeld. Om te onderzoeken of dit invloed heeft gehad op evaluaties is nagegaan of er een significant verschil is tussen

evaluaties van de deelnemers die het accent wel goed hadden herkend en de deelnemers die het niet goed hadden herkend.

Na het splitten van het bestand op Accent, bleek uit de tweeweg variantie-analyse van Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect op Dynamiek geen significant hoofdeffect van Sociale functie ($F(1, 57) < 1$), geen significant hoofdeffect van Manipulatiecheck ($F(1, 57) < 1$) en geen significant interactie-effect ($F(1, 57) < 1$). Zie Tabel 4 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Dynamiek per Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect.

Uit de tweeweg variantie-analyse van Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect op Oprechtheid geen significant hoofdeffect van Sociale functie ($F(1, 58) = 1.37, p = .247$), geen significant hoofdeffect van Manipulatiecheck ($F(1, 58) = 1.07, p = .305$) en geen significant interactie-effect ($F(1, 58) = 1.09, p = .300$). Zie Tabel 4 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Oprechtheid per Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect.

Uit de tweeweg variantie-analyse van Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect op Bekwaamheid geen significant hoofdeffect van Sociale functie ($F(1, 57) < 1$), geen significant hoofdeffect van Manipulatiecheck ($F(1, 57) < 1$) en geen significant interactie-effect ($F(1, 57) < 1$). Zie Tabel 4 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Bekwaamheid per Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect.

Uit de tweeweg variantie-analyse van Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect op Status geen significant hoofdeffect van Sociale functie ($F(1, 58) < 1$), geen significant hoofdeffect van Manipulatiecheck ($F(1, 58) < 1$) en geen significant interactie-effect ($F(1, 58) < 1$). Zie Tabel 4 voor de gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Status per Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect.

Tabel 4.

Gemiddelden, standaarddeviaties en n voor Dynamiek, Oprechtheid, Bekwaamheid en Status per Sociale functie en Manipulatiecheck correct of incorrect bij het fragment Standaardnederlands (1 = laag, 7 = hoog).

Dimensie	Dynamiek			Oprechtheid			Bekwaamheid			Status		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>
Hoge sociale functie												
Manipulatiecheck correct	3.58	1.38	13	4.46	1.18	13	4.27	1.46	13	3.44	1.48	13

Manipulatiecheck incorrect	3.49	1.52	17	4.46	1.28	18	4.34	1.08	17	3.10	1.07	18
Totaal	3.53	1.44	30	4.46	1.22	31	4.31	1.24	30	3.24	1.24	31
Lage sociale functie												
Manipulatiecheck correct	3.75	1.50	12	4.50	1.44	12	4.48	1.31	12	3.15	1.24	12
Manipulatiecheck incorrect	3.77	1.26	19	5.14	.94	19	4.44	.85	19	3.25	.94	19
Totaal	3.76	1.33	31	4.90	1.18	31	4.46	1.03	31	3.21	1.05	31
Totaal												
Manipulatiecheck correct	3.66	1.41	25	4.48	1.28	25	4.37	1.37	25	3.30	1.35	25
Manipulatiecheck incorrect	3.64	1.38	36	4.81	1.15	37	4.39	.95	36	3.18	.99	37
Totaal	3.65	1.38	61	4.68	1.21	62	4.39	1.13	61	3.23	1.14	62

Samenvatting resultaten

Uit de manipulatiecheck is gebleken dat het Standaardnederlandse accent in het experimentele audiofragment door een minderheid van de luisteraars correct is herkend. Het Marokkaans-Nederlandse accent en het Standaardnederlandse accent in het filler audiofragment werden door een meerderheid wel correct herkend. Verder is uit de resultaten gebleken dat het experimentele fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent werd beschouwd als dynamischer, oprechter en meer status hebbende dan het experimentele fragment met het Standaardnederlandse accent. Bij de dimensie Bekwaamheid werden geen significante verschillen gevonden. Vervolgens werden uit de analyses waarbij werd nagegaan of het incorrect herkennen van het Standaardnederlandse accent door sommige luisteraars effect had op de resultaten geen significante verschillen gevonden.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken wat het effect is van een vrouwelijke stem met een Standaardnederlands of Marokkaans-Nederlands accent en een hoge of lage sociale functie op sprekerevaluaties. Evaluaties werden gedaan op basis van de dynamiek, de oprechtheid, de bekwaamheid en de status van de spreker. Dit onderzoek vult de bestaande onderzoeken aan door vrouwelijke stemmen met een Marokkaans-Nederlands accent te vergelijken met een Standaardnederlands accent in een hoge of lage sociale functie. Zo geeft dit onderzoek inzicht in het mogelijke stereotype wat Nederlandse luisteraars van

Marokkaans-Nederlandse vrouwelijke sprekers hebben en de manier waarop Nederlanders reageren op Marokkaans-Nederlandse vrouwen.

Dynamiek

Bij de dimensie Dynamiek waren significante verschillen in de resultaten gevonden op basis van het gesproken accent. Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent werd als dynamischer geëvalueerd dan het fragment met het Standaardnederlandse accent. Grondelaers et al. (2015) vonden met hun onderzoek andere resultaten: het Marokkaans-Nederlandse accent werd toen niet als dynamischer geëvalueerd dan het Standaardnederlandse accent. Wellicht dat dit verschil te wijten is aan de verandering van de afgelopen jaren van de plek die Marokkaanse Nederlanders in de Nederlandse maatschappij hebben. Het Marokkaans-Nederlandse accent wordt hedendaags meer gewaardeerd in de popcultuur dan in 2015 (Grondelaers & Van Gent, 2019).

De resultaten van het huidige onderzoek komen wel overeen met de resultaten die Grondelaers en Van Gent (2019) in het vervolgonderzoek van Grondelaers et al. (2015) vonden. Grondelaers en Van Gent (2019) waren met hun onderzoek nog terughoudend met het trekken van conclusies uit hun resultaten door de complexiteit van de dimensie Dynamiek. Omdat de resultaten van het huidige onderzoek overeenkomen met de resultaten van Grondelaers en Van Gent (2019) bij de dimensie Dynamiek, versterken de huidige resultaten mogelijk het vermoeden dat er een verandering is in attitudes van Nederlandse luisteraars tegenover etnolecten, specifiek het Marokkaans-Nederlandse etnolect. En dat volwassenen het Marokkaans-Nederlandse accent meer beginnen te waarderen, zoals middelbare scholieren dit al deden voor 2010 met het vergelijkbare MFD (Nortier & Dorleijn, 2008).

In het huidige onderzoek werden alleen vrouwenstemmen geëvalueerd, in tegenstelling tot de eerdere onderzoeken van Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019) waarin enkel mannenstemmen werden geëvalueerd. Daardoor kan er niet worden aangenomen dat er een verandering is in evaluaties van vrouwelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent zoals deze kan worden herkend in de ontwikkeling van evaluaties van mannelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent. Echter, door het huidige onderzoek zouden mogelijke ontwikkelingen gedurende de komende jaren in evaluaties van vrouwelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent wel kunnen worden onderzocht. Zo kan de manier waarop Nederlanders reageren op Marokkaans-Nederlandse vrouwen, en mogelijke veranderingen daarvan door de jaren heen, inzichtelijk worden gemaakt.

Oprechtheid

Bij de dimensie Oprechtheid waren significante verschillen in de resultaten gevonden op basis van het gesproken accent. Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent werd als oprechter geëvalueerd dan het fragment met het Standaardnederlandse accent. In dit onderzoek is geen significant verschil gevonden tussen de oprechtheid van de spreker in een lage en hoge sociale functie, wat zou kunnen betekenen dat de sociale functie van een spreker geen invloed heeft op de oprechtheid zoals deze wordt geëvalueerd door luisteraars.

Het significante verschil op basis van het gesproken accent is interessant, omdat hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat een spreker met een etnolect deze niet hoeft te verminderen om als oprecht te worden gezien door de Nederlandse maatschappij. In tegendeel, het zou mogelijk juist een positief effect kunnen hebben op hoe oprecht de spreker wordt gezien wanneer deze met een etnolect spreekt.

Bekwaamheid

Bij de dimensie Bekwaamheid waren geen significante verschillen in de resultaten gevonden. Hieruit kan mogelijk worden geconcludeerd dat het voor een vrouwelijke spreker niet uitmaakt of zij met een Marokkaans-Nederlands accent of een Standaardnederlands accent spreekt en of zij een hoge of lage sociale functie bekleedt, luisteraars evalueren haar bekwaamheid op een vergelijkbare manier.

Deze resultaten verschillen van de resultaten van het onderzoek van Grondelaers en Van Hout (2010). Grondelaers en Van Hout (2010) vonden met hun onderzoek dat het accent en de sociale functie van de spreker invloed hadden op evaluaties van de spreker op basis van Bekwaamheid. Wellicht dat deze verschillen in resultaten te wijten zijn aan het verschil in sociale functie en het soort accent waar onderzoek naar werd gedaan. Grondelaers en Van Hout (2010) gebruikten namelijk voor de factor sociale functie enkel een docentfunctie tegenover geen functie. Voor de factor accent gebruikten Grondelaers en Van Hout (2010) regionale accenten, terwijl het huidige onderzoek zich richt op etnolecten. Dit zou mogelijk kunnen betekenen dat Nederlandse luisteraars sprekers in een bepaalde functie verschillend evalueren bij de dimensie Bekwaamheid wanneer de sprekers een etnolect spreken in vergelijking met een regionaal accent.

Status

Bij de dimensie Status waren significante verschillen in de resultaten gevonden op basis van het gesproken accent. Het fragment met het Marokkaans-Nederlandse accent werd als meer

status hebbende geëvalueerd dan het fragment met het Standaardnederlandse accent. Deze resultaten zouden mogelijk kunnen betekenen dat het positiever is voor evaluaties van de status van een vrouwelijke spreker om met een Marokkaans-Nederlands accent te spreken dan om met een Standaardnederlands accent te spreken.

Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019) vonden andere resultaten: het Marokkaans-Nederlandse accent werd in beide onderzoeken niet als meer status hebbende geëvalueerd dan het Standaardnederlandse accent. Wellicht dat dit verschil zou kunnen komen doordat Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019) onderzoek deden met enkel mannelijke sprekers, in tegenstelling tot het huidige onderzoek, waar enkel vrouwelijke sprekers werden onderzocht.

Een andere mogelijke verklaring voor het verschil in resultaten van dit onderzoek met de onderzoeken van Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019) is de groep respondenten. De gemiddelde leeftijd van de luisteraars van het huidige onderzoek lag boven de hoogste leeftijd van de luisteraars van onderzoeken van Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019). Wellicht dat de jongere luisteraars van Grondelaers et al. (2015) en Grondelaers en Van Gent (2019) andere attitudes over de status van sprekers hebben dan de diverse leeftijdsgroep van luisteraars van het huidige onderzoek. Verder onderzoek naar het verschil in evaluaties tussen verschillende leeftijdsgroepen zou hier meer inzicht in kunnen geven.

Grondelaers et al. (2019) vonden met hun onderzoek ook andere resultaten dan het huidige onderzoek. Namelijk dat Standaardnederlands als meer status hebbende werd geëvalueerd dan andere accenten (Grondelaers et al., 2019), terwijl in het huidige onderzoek Standaardnederlands als minder status hebbende werd geëvalueerd. Een mogelijke verklaring voor dit verschil in resultaten zou kunnen zijn dat het huidige onderzoek zich enkel richt op vrouwelijke stemmen, terwijl Grondelaers et al. (2019) ook mannenstemmen betrok bij het onderzoek. Daarbij vergeleken Grondelaers et al. (2019) Standaardnederlands met regionale accenten, terwijl het huidige onderzoek Standaardnederlands vergeleek met een etnolect. Wellicht dat Nederlandse luisteraars in hun evaluaties een verschil maken tussen etnolecten en regionale accenten. Verder onderzoek waarbij het Standaardnederlandse accent, regionale accenten en etnolecten tegenover elkaar worden gezet zou hier verduidelijking kunnen bieden.

Beperkingen van het huidige onderzoek

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. Het etnolect Marokkaans-Nederlands is nog niet uitvoerig onderzocht: de hoeveelheid aandacht voor het etnolect is klein (zie bijvoorbeeld:

Nortier & Dorleijn, 2008; Grondelaers et al., 2015; Grondelaers & Van Gent, 2019). Het definiëren van het Marokkaans-Nederlandse etnolect en het creëren van een representatief audiofragment voor het etnolect was een complexe opgave. Door op zoek te gaan naar een tweede generatie Marokkaans-Nederlandse spreker poogde de onderzoeker om de mogelijkheid uit te sluiten dat het gesproken accent niet representatief zou zijn voor het etnolect. Hoewel het accent echt Marokkaans-Nederlands was, door een expert geverifieerd, was het wellicht niet representatief voor hoe een Marokkaans-Nederlandse vrouw buiten de Marokkaanse gemeenschap praat. Er is een mogelijkheid dat dit wellicht een effect heeft gehad op de resultaten van het onderzoek. Meer onderzoek naar de definitie van het etnolect Marokkaans-Nederlands zou de kwaliteit van volgend onderzoek kunnen verbeteren. Wanneer het duidelijker is welke spraakelementen wel en niet representatief zijn voor een etnolect, zoals bijvoorbeeld de rollende ‘r’ en de vergroting van de ‘z’-klank voor het Marokkaans-Nederlandse etnolect, zouden sprekerevaluaties kwalitatief vooruit kunnen gaan en makkelijker te vergelijken zijn met elkaar.

Uit de manipulatiecheck is gebleken dat het Standaardnederlandse accent van het Experiment audiofragment niet door alle luisteraars werd herkend. Er is in dit onderzoek gepoogd rekening te houden met het mogelijke effect op de resultaten door te onderzoeken of dit invloed heeft gehad op evaluaties. Er is nagegaan of er een significant verschil is tussen evaluaties van de deelnemers die het accent wel goed hadden herkend en de deelnemers die het niet goed hadden herkend. Uit de tweeweg variantie-analyses zijn geen significante verschillen gebleken.

Verder waren er geen significante effecten gebleken bij de factor Sociale functie. Eerder onderzoek wees uit dat deze factor wel voor significante effecten kan zorgen (Grondelaers en Van Hout, 2010). Wellicht de factor Sociale functie in een andere operationalisatie dan in dit onderzoek is gebruikt wel een significant effect heeft op de resultaten. Volgend onderzoek zou kunnen experimenteren met verschillende operationalisaties van de factor Sociale functie, om te zien welke vormen van operationalisatie wel significante effecten op de antwoorden van de luisteraars hebben.

Een andere beperking van dit onderzoek is het ontbreken van verschillende accent sterktes. In het huidige onderzoek is per accent één accentsterkte gebruikt. Hier is bewust voor gekozen om het onderzoek haalbaar te houden. Echter, verschillende onderzoeken waar hierboven naar is verwezen maakten gebruik van verschillende accentsterktes in hun onderzoek (zie bijvoorbeeld Grondelaers et al., 2019; Grondelaers & Van Gent, 2019). De resultaten van deze onderzoeken verschilden soms per accentsterkte (Grondelaers et al., 2019;

Grondelaers & Van Gent, 2019), wellicht dat dit ook het geval zou zijn geweest met het Marokkaans-Nederlandse en Standaardnederlandse accent van dit onderzoek. Volgend onderzoek zou hierop in kunnen gaan, om te onderzoeken of luisteraars in evaluaties onderscheid maken tussen accentsterktes van vrouwelijke sprekers van Marokkaans-Nederlands in vergelijking met Standaardnederlands bij verschillende sociale functies.

Aanbevelingen voor verder onderzoek

Verder onderzoek zou in kunnen gaan op de ervaringen van Marokkaans-Nederlandse vrouwen in de Nederlandse maatschappij. Bijvoorbeeld in de vorm van een kwalitatief onderzoek, door deze vrouwen te interviewen. Een dergelijk onderzoek zou verder in beeld kunnen brengen hoe Nederlandse luisteraars Nederlandse vrouwen met een Marokkaanse herkomst behandelen. Uit het huidige onderzoek is gebleken dat vrouwelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent anders worden geëvalueerd dan vrouwelijke sprekers met een Standaardnederlands accent. Een interessante vervolgvraag kan zijn of Marokkaans-Nederlandse vrouwen dat ook zo ervaren.

Er is nog weinig onderzoek naar sprekerevaluaties van etnolecten in Nederland. Volgend onderzoek zou in kunnen gaan op de mogelijke verschillen in evaluaties van verschillende Nederlandse etnolecten door Nederlandse luisteraars. Wanneer hier meer wetenschappelijke inzichten over zijn kan de ontwikkeling van de Nederlandse maatschappij en haar ontvankelijkheid voor mensen met een andere etnische herkomst in kaart worden gebracht. Zo zou er mogelijk ook meer inzicht kunnen komen in de mogelijke aanwezigheid en vorm van discriminatie van mensen met een niet-Nederlandse herkomst die doorklinkt in hun spraak en de mogelijke stereotypering waaraan ze onderhevig zijn door rest van de Nederlandse bevolking.

Om het huidige onderzoek haalbaar te houden is ervoor gekozen om enkel de vrouwelijke stem te onderzoeken. Volgend onderzoek zou de vergelijking kunnen maken tussen mannelijke en vrouwelijke stemmen met een Marokkaans-Nederlands accent en andere Nederlandse accenten of etnolecten. Er is nog geen dergelijk onderzoek verricht, terwijl dit interessant kan zijn. Deros et al. (2015) vond een significant verschil in hoe Marokkaans-Nederlandse mannen en vrouwen worden behandeld in cv-screening, wellicht dat dit verschil ook te observeren is in sprekerevaluaties.

Het was voor de onderzoeker lastig om een goede spreker te vinden van het Marokkaans-Nederlandse accent en om kwalitatief goede audiofragmenten te maken. Het zou

voor volgend onderzoek goed zijn als er wordt geïnvesteerd in het vergemakkelijken van het vinden van dergelijke sprekers.

Maatschappelijk en wetenschappelijk belang van dit onderzoek

Deze studie was, voor zover bekend, het eerste onderzoek naar het effect van de combinatie van een vrouwelijke stem, het Marokkaans-Nederlandse accent en de sociale functie op sprekerevaluaties. De resultaten van dit exploratieve onderzoek zijn geen harde bewijzen voor de algemene patronen van Nederlanders in hun behandeling van en reacties op Marokkaans-Nederlandse vrouwen, maar een belangrijk begin van het inzichtelijk maken van deze patronen. Ook is in het huidige onderzoek een eerste poging gedaan tot het opstellen van een definitie van het etnolect Marokkaans-Nederlands. Dit zal volgende onderzoekers helpen bij het verder ontwikkelen van een definitie van het etnolect.

De resultaten van dit onderzoek bevestigen de door Grondelaers en Van Hout (2011) beschreven mogelijkheid dat de standaardtaal aan het verrijken is (zie ook Grondelaers et al., 2019). Anders dan luisteraars in eerder onderzoek (Grondelaers et al., 2015; Grondelaers & Van Gent, 2019), evalueerden de Nederlandse luisteraars in dit onderzoek het Marokkaans-Nederlandse accent positiever dan het Standaardnederlandse accent, wat mogelijk kan betekenen dat Nederlandse luisteraars meer waardering hebben voor etnolecten dan voorheen. En dat het Marokkaans-Nederlandse etnolect tegenwoordig in meerdere mate past bij de norm van de standaardtaal.

Conclusie

Er is met dit onderzoek een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag “Wat is het effect van een Marokkaans-Nederlands accent of een Standaardnederlands accent op sprekerevaluaties van vrouwen in een hogere sociale functie of een lagere sociale functie?” De resultaten toonden aan dat het effect op sprekerevaluaties leek te zijn dat het spreken met een Marokkaans-Nederlands accent positiever wordt geëvalueerd op de dimensie van Dynamiek, Oprechtheid en Status dan het spreken met een Standaardnederlands accent. De sociale functie van de spreker leek geen effect te hebben op sprekerevaluaties.

Dit onderzoek richtte zich, voor zover bekend, als eerste op de vrouwelijke spreker met een Marokkaans-Nederlands accent in een hoge of lage sociale functie. Met de resultaten van dit onderzoek is er inzicht gekomen in evaluaties van vrouwelijke sprekers met een Marokkaans-Nederlands accent. Ook al zijn deze vrouwen onderdeel van een minderheid in

de Nederlandse samenleving, wanneer hun etnische herkomst in hun spraak hoorbaar is heeft het stereotype wat Nederlandse luisteraars hebben van deze groep mensen mogelijk geen nadelig effect op de manier waarop ze worden geëvalueerd. De sociale functie van de sprekers heeft mogelijk nog minder effect. Met de resultaten van dit onderzoek zou toekomstig onderzoek gericht op deze mogelijkheden en de bijbehorende implicaties in kunnen gaan. Verder zou toekomstig onderzoek kunnen worden gericht op de definitie van de verschillende etnolecten die in Nederland worden gesproken en de evaluatie van en reactie op deze etnolecten in vergelijking met het Standaardnederlandse accent en regionale accenten.

Referenties

- Akkermans, M., & Kloosterman, R. (2022, 4 juli). *Gediscrimineerd gevoeld?* Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 25 januari 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/gediscrimineerd-gevoeld-?onepage=true>
- Auer, P. (2011). Dialect vs. standard: A typology of scenarios in Europe. In Bernd Kortmann & Johan van der Auwera (Eds.), *The Languages and Linguistics of Europe* (pp. 485–500). Berlin: Walter de Gruyter.
- Bakker, B. (2011). *Dialectatlas van het Nederlands*. Geredigeerd door Nicoline van der Sijs. Zoals gelezen in: Stroop, J. (2022, 29 juni). *Bekijk: De dialecten van het Nederlands*. NEMOKennislink. Geraadpleegd op 26 september 2022, van <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/de-dialecten-van-het-nederlands/>
- Bayard, D., Weatherall, A., Gallois, C., & Pittam, J. (2001). Pax Americana? Accent attitudinal evaluations in New Zealand, Australia and America. *Journal of Sociolinguistics*, 5(1), 22-49.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Hoeveel mensen met een migratieachtergrond wonen in Nederland?* Geraadpleegd op 28 januari 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-mensen-met-een-migratieachtergrond-wonen-in-nederland->
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Hoeveel inwoners hebben een herkomst buiten Nederland*. Geraadpleegd op 6 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-inwoners-hebben-een-herkomst-buiten-nederland>
- Derous, E., Ryan, A. M., & Serlie, A. W. (2015). Double jeopardy upon resume screening: When Achmed is less employable than Aïsha. *Personnel Psychology* 68, 659 – 696.
- Doeleman, R., & Van Hout, R. (1999). De smaak van spraak. Etnolecten, stereotypen en interculturele communicatie. In W. Shadid, & P. van Koningsveld (Eds.), *Beeldvorming en interculturele communicatie. Sociaal-wetenschappelijke en sociolinguïstische studies* (pp. 180-193). Tilburg University Press.
- El-Aissati, A., Boumans, L., & Cornips, L. (2005). Turks- en Marokkaans Nederlands. In N. van der Sijs (Ed.), *Wereldnederlands. Oude en jonge variëteiten van het Nederlands* (pp. 149-183). SDU.

- Grondelaers, S. & Van Gent, P. (2019). How “deep” is dynamism? Revisiting the evaluation of Moroccan-flavored Netherlandic Dutch. *Linguistics Vanguard*, 5(1), 1-11.
<https://doi.org/10.1515/lingvan-2018-0011>
- Grondelaers, S. & Van Hout, R. (2010). Is Standard Dutch with a regional accent standard or not? Evidence from native speakers’ attitudes. *Language Variation and Change*, 22, 221-239. <https://doi.org/10.1017/S0954394510000086>
- Grondelaers, S., & Van Hout, R. (2011). The standard language situation in The Netherlands. *Kristiansen, T.; Coupland, N. (ed.), Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe*, 113–118.
- Grondelaers, S., Van Gent, P., & Van Hout, R. (2015). Is Moroccan-flavoured Standard Dutch standard or not? On the use of perceptual criteria to determine the limits of standard languages. In Alexei Prikhodkine & Dennis R. Preston (Eds.), *Language attitudes: Variability, Processes and Outcomes* (Impact. Studies on Language and Society 39) (pp. 191–218). Amsterdam & Philadelphia: Benjamins.
- Grondelaers, S., Van Hout, R., & Steegs, M. (2010). Evaluating regional accent variation in Standard Dutch. *Journal of Language and Social Psychology*, 29(1), 101-116.
<https://doi.org/10.1177/0261927X09351681>
- Grondelaers, S., Van Hout, R., & Van Gent, P. (2019). Re-evaluating the prestige of regional accents in Netherlandic Standard Dutch: The role of accent strength and speaker gender. *Journal of Language and Social Psychology*, 38(2), 215-236.
<https://doi.org/10.1177/0261927X18810730>
- Hacker, H. M. (1951). Women as a Minority Group. *Social Forces*, 30(1), 60–69.
<https://doi.org/10.2307/2571742>
- Hahm, S. W. & Park, H. W. (2020). An Interdisciplinary Study of A Leaders’ Voice Characteristics: Acoustical Analysis and Members’ Cognition. *KSII Transactions On Internet And Information Systems*, 14(12), 4849-4865.
<http://doi.org/10.3837/tiis.2020.12.013>
- Hendriks, B., & Van Meurs, F. (2022a). Attitudes to regional and standard accents in commercial and non-commercial contexts. *Lingua*, 271. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2021.103229>
- Hendriks, B. & Van Meurs, F. (2022b). Dutch students’ evaluations of EMI and L1MOI lectures: The role of non-native pronunciation. *System*, 108.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102849>

- Hendriks, B., Van Meurs, F., & Usmany, N. (2021). The effects of lecturers' non-native accent strength in English on intelligibility and attitudinal evaluations by native and non-native English students. *Language Teaching Research*.
<https://doi.org/10.1177/1362168820983145>
- Huijnk, W. (2018). De religieuze beleving van moslims in Nederland: Diversiteit en verandering in beeld. In *Sociaal en Cultureel Planbureau*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 28 februari 2023, van
https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2018/06/07/de-religieuze-beleving-van-moslims-in-nederland/Moslims_in_Nederland.pdf
- Lippi-Green, R. (1994). Accent, standard language ideology, and discriminatory pretext in the courts. *Language in Society*, 23(2), 163–198.
<https://doi.org/10.1017/s0047404500017826>
- Muysken, P. (2016). Begging to be goed: Voicing discrimination in multilingual and multiethnic Netherlands. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 49, 343–358.
<https://doi.org/10.5842/49-0-702>
- Muysken, P. (2013). Ethnolects of Dutch. In F. Hinskens & J. Tældeman (Eds.), *Language and space: An international handbook of linguistic variation. Volume 3: Dutch*. (pp. 739 - 761). Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Nejjari, W., Gerritsen, M., Van Hout, R., & Planken, B. (2019). Refinement of the matched-guise technique for the study of the effect of non-native accents compared to native accents. *Lingua*, 219, 90–105. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2018.12.001>
- Nortier, J. & Dorleijn, M. (2008). A Moroccan accent in Dutch: a sociocultural style restricted to the Moroccan community? *International Journal of Bilingualism*, 12(1&2), 125-142.
- Pinget, A., Rotteveel, M., & Van de Velde, H. (2014). Standaardnederlands met een accent. *Nederlandse Taalkunde*, 19(1), 3-45. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2014.1.PING>
- Poldermocro 's*. (2022). BNNVARA.
- Van de Velde, H. & Pinget, A. (2013). Standard Dutch with a regional accent: A study of the influence of regional background on the evaluation of regional accents. *Géolinguistique*, 14, 171-186. <https://doi.org/10.4000/geolinguistique.957>
- Van Krieken, E. (2005). Van Immigratie Tot Ethnolect. *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*, 73, 63–71. <https://doi.org/10.1075/ttwia.73.07kri>

Bijlage 1

Kopie vragenlijst

Toestemming

U wordt uitgenodigd om mee te doen aan een communicatieonderzoek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Elin Terpstra, student aan de Radboud Universiteit.

Wat wordt er van u verwacht?

Meedoen aan het onderzoek houdt in dat u een online vragenlijst gaat invullen. De vragen hebben betrekking op een audiofragment die u dadelijk gaat luisteren. Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 8 minuten.

Vrijwilligheid

U doet vrijwillig mee aan dit onderzoek. Daarom kunt u op elk moment tijdens het onderzoek uw deelname stopzetten en uw toestemming intrekken. U hoeft niet aan te geven waarom u stopt. Omdat de data meteen geanonimiseerd worden, is het na het voltooien van het experiment niet mogelijk om uw onderzoeksgegevens te laten verwijderen.

Wat gebeurt er met mijn gegevens?

De onderzoeksgegevens die we in dit onderzoek verzamelen, zullen door wetenschappers gebruikt worden voor datasets, artikelen en presentaties. De anoniem gemaakte onderzoeksgegevens zijn tenminste 10 jaar beschikbaar voor andere wetenschappers. Als we gegevens met andere onderzoekers delen, kunnen deze dus niet tot u herleid worden. We bewaren alle onderzoeksgegevens op beveiligde wijze volgens de richtlijnen van de Radboud Universiteit.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Als u meer informatie over het onderzoek wilt hebben, kunt u contact opnemen met Elin Terpstra (e-mail: elin.terpstra@ru.nl).

Ethische toetsing en klachten

Heeft u klachten over het onderzoek, dan kunt u contact opnemen met de verantwoordelijke onderzoeker. Ook kunt u een klacht indienen bij de secretaris van de Ethische Toetsingscommissie Geesteswetenschappen Radboud Universiteit (etc-gw@ru.nl). Voor vragen over de verwerking van gegevens in dit onderzoek kunt u contact opnemen met: dataofficer@let.ru.nl

TOESTEMMING: Geef hieronder uw keuze aan.

Door te klikken op de knop 'Ik ga akkoord' geeft u aan dat u:

- bovenstaande informatie heeft gelezen
- instemt met deelname aan het onderzoek zoals in bovenstaande informatie is beschreven
- begrijpt hoe de gegevens van het onderzoek bewaard zullen worden en waarvoor ze gebruikt zullen worden.
- vrijwillig meedoet aan het onderzoek
- 18 jaar of ouder bent

Als u niet mee wilt doen aan het onderzoek, kunt u op de knop 'Ik wil niet meedoen' klikken

- Ik ga akkoord (1)
- Ik wil niet meedoen (2)

1 Dit is een onderzoek naar professionele communicatie. U gaat nu luisteren naar een audiofragment.

Geef na het luisteren van dit audiofragment aan in hoeverre u het eens bent de onderstaande stellingen. Deze persoon ...

	helemaal oneens (1)	oneens (2)	beetje oneens (3)	neutraal (4)	beetje eens (5)	eens (6)	helemaal eens (7)
klinkt natuurlijk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt dynamisch (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt levendig (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lijkt eerlijk (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
verbergt niets (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bedriegt niet (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
spreekt vrijuit (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2 Deze spreker ...

	helemaal oneens (1)	oneens (2)	beetje oneens (3)	neutraal (4)	beetje eens (5)	eens (6)	helemaal eens (7)
klinkt betrouwbaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt intelligent (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt bekwaam (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt hardwerkend (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt goed opgeleid (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is gezaghebbend (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is zelfverzekerd (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is invloedrijk (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
heeft een krachtige stem (9)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Manipulatiecheck Welk accent hoorde u in de opname?

- Standaardnederlands (1)
- Limburgs (2)
- Marokkaans-Nederlands (3)
- Noord-Hollands (4)
- Surinaams-Nederlands (5)
- Fries (6)
- anders, namelijk: (7) _____

3 U gaat nu luisteren naar een audiofragment van een wethouder in de gemeente Amersfoort. / U gaat nu luisteren naar een audiofragment van een schoonmaker bij de gemeente Amersfoort.

Geef na het luisteren van dit audiofragment aan in hoeverre u het eens bent de onderstaande stellingen. Deze persoon ...

	helemaal oneens (1)	oneens (2)	beetje oneens (3)	neutraal (4)	beetje eens (5)	eens (6)	helemaal eens (7)
klinkt natuurlijk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt dynamisch (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt levendig (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lijkt eerlijk (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
verbergt niets (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bedriegt niet (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
spreekt vrijuit (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4 Deze spreker ...

	helemaal oneens (1)	oneens (2)	beetje oneens (3)	neutraal (4)	beetje eens (5)	eens (6)	helemaal eens (7)
klinkt betrouwbaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt intelligent (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt bekwaam (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt hardwerkend (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
klinkt goed opgeleid (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is gezaghebbend (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is zelfverzekerd (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
is invloedrijk (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
heeft een krachtige stem (9)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Manipulatiecheck Welk accent hoorde u in de opname?

- Standaardnederlands (1)
- Limburgs (2)
- Marokkaans-Nederlands (3)
- Noord-Hollands (4)
- Surinaams-Nederlands (5)
- Fries (6)
- anders, namelijk: (7) _____

Leeftijd Wat is uw leeftijd?

Gender Met welk gender identificeert u zich?

- Man (1)

- Vrouw (2)
- Anders (3)
- Zeg ik liever niet (4)

Moedertaal Welke taal spreekt u thuis

- Nederlands (1)
- Nederlands + een andere taal/ andere talen (2)
- Anders (3)

Opleiding Wat is uw huidige of hoogst afgeronde opleiding?

▼ VMBO (1) ... WO (6)

Eigen spraak Met welk accent spreekt u zelf?

Bijlage 2

Verklaring geen fraude en plagiaat

Ondergetekende
[voornaam, achternaam en studentnummer],

Elin Terpstra, s1063587

Masterstudent aan de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen,

verklaart dat de beoordeelde scriptie volledig oorspronkelijk is en uitsluitend door hem/haarzelf geschreven is. Bij alle informatie en ideeën ontleend aan andere bronnen, heeft ondergetekende expliciet en in detail verwezen naar de vindplaatsen. De erin gepresenteerde onderzoeksgegevens zijn door ondergetekende zelf verzameld op de in de scriptie beschreven wijze.

Plaats en datum:

Arnhem, 10 maart 2023

Handtekening:

Bijlage 3

Checklist ETC-GW (versie 1.8, april 2022)

U vult de vragen in door bij het gekozen antwoord te klikken op het vierkantje

Na klikken verschijnt er in dit vierkantje een kruisje

1. Gaat u data verzamelen bij proefpersonen?

Ja → doorgaan met vragenlijst

Nee → Wordt er gebruik gemaakt van een bestaande dataset en wordt voldaan aan de ETC-GW richtlijnen**?

Ja → toetsing is niet noodzakelijk → einde checklist

Nee → neem contact op met de ETC-GW om te bekijken of toetsing noodzakelijk is

** Richtlijnen: - er is ethische goedkeuring verleend voor de oorspronkelijke dataverzameling, - deelnemers hebben toestemming gegeven voor hergebruik van de onderzoeksdata ofwel het hergebruik past binnen het oorspronkelijke onderzoeksdoel.

2. Is een zorginstelling bij het onderzoeksplan betrokken?

Toelichting: dit is het geval als één van de situaties a/b/c hierna van toepassing is op het voorgenomen onderzoek.

A. één of meer medewerkers van een zorginstelling is bij het onderzoek betrokken als opdrachtgever of verrichter/uitvoerder

B. het onderzoek vindt plaats binnen de muren van de zorginstelling, en dient naar de aard van het onderzoek normaliter niet buiten de muren van de zorginstelling plaats te vinden

C. aan het onderzoek nemen patiënten/cliënten van de zorginstelling (in de hoedanigheid van behandeling) deel

Nee → doorgaan met vragenlijst

Ja → Heeft een Medisch-Ethische Toetsingscommissie geoordeeld dat het geplande onderzoek niet WMO-plichtig is of voldoet het onderzoek aan een van de [standaard onderzoeksmethoden](#), zoals beschreven door de ETC-GW?

Ja → doorgaan met vragenlijst

Nee → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#). Als toetsing door een erkende METC reeds heeft plaatsgevonden → doorgaan met vragenlijst. Als deze toetsing nog niet heeft plaatsgevonden → einde checklist

3. Is er sprake van een [medisch-wetenschappelijk onderzoek dat mogelijk risico's met zich meebrengt](#) voor de deelnemende persoon?

Nee → doorgaan met vragenlijst

Ja → Deze aanvraag moet door een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie behandeld worden, bijvoorbeeld de [CMO Regio Arnhem Nijmegen](#) → einde checklist

Standaard-onderzoeksmethode

4. Valt de methode van het beoogde onderzoek onder een van de [beschreven standaardonderzoeken](#) van de FdL of FFTR?

- Ja → 1. Standaard evaluatie- en attitudeonderzoek → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist

Deelnemende personen

5. Gaat het bij het voorgenomen onderzoek om een gezonde populatie?

- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk**, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

** Uitzondering voor onderzoek met patiënten die deelnemen aan een van de beschreven standaardonderzoeken op gebied van de taal- en spraakpathologie

6. Is er sprake van onderzoek bij minderjarigen (<16 jaar) of bij wilsonbekwamen?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

Aard van het onderzoek

7. Wordt er een methode gebruikt die het mogelijk maakt bij toeval een bevinding te doen waarvan de deelnemende persoon op de hoogte zou moeten worden gesteld?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

8. Worden deelnemende personen aan handelingen onderworpen of worden aan de deelnemende personen bepaalde gedragswijzen opgelegd die ongerief kunnen inhouden?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

9. Zijn de in te schatten risico's verbonden aan het onderzoek minimaal?

- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

10. Wordt er een andere vergoeding geboden aan de deelnemende personen dan gebruikelijk?

- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Nee → doorgaan met vragenlijst

11. Indien er [misleiding](#) plaatsvindt, voldoet de procedure dan aan de eisen zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst
- Misleiding is niet van toepassing

12. Wordt voldaan aan de standaardregels in verband met [anonimiteit en privacy](#) zoals beschreven in het protocol van de ETC-GW?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

Afname van het onderzoek

13. Worden deelnemers geworven via het Radboud Research Participation System (SONA) en/of wordt het onderzoek in het CLS Lab uitgevoerd?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)

14. Wordt het onderzoek bij een externe instelling (bijv. school,) uitgevoerd?

- Nee → doorgaan met vragenlijst
- Ja → Heeft/krijgt u schriftelijke toestemming van deze instelling?
 - Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
 - Ja → doorgaan met vragenlijst

15. Is er een aanspreekpunt waar deelnemende personen terecht kunnen met vragen over het onderzoek en worden zij hiervan op de hoogte gesteld?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

16. Wordt aan deelnemende personen duidelijk waar klachten over deelname aan het onderzoek kunnen worden geuit en hoe deze behandeld zullen worden?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

17. Zijn de deelnemende personen volledig vrij om deel te nemen aan het onderzoek, en om hiermee op elk moment te stoppen wanneer zij dat willen, om welke reden dan ook?

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

18. Worden deelnemende personen voorafgaand aan deelname voorgelicht over doel, aard en duur, risico's en bezwaren van de studie? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → doorgaan met vragenlijst

19. Tekenende deelnemende personen en/of hun vertegenwoordigers voor toestemming deelname aan onderzoek? (zie [toelichting over informatie en toestemming](#) en [voorbeelddocumenten](#))

- Nee → toetsing noodzakelijk, einde checklist → [ga naar toetsprocedure](#)
- Ja → **checklist afgerond**

Voeg het ingevulde bestand bij het onderzoeksvorstel dat u bij de scriptiebegeleider indient.

Als uit de checklist blijkt dat u een goedkeuring van de ETC-GW nodig hebt, zal de formele toetsprocedure van de ETC-GW moeten worden doorlopen door de scriptiebegeleider.